

NAŠ USTAV

Povodom proslave šezdeset godina postojanja Republike, Provincija grada Milana odlučila je da objavi integralni tekst Italijanskog Ustava na četrnaest jezika, imajući u vidu njegovu vrlo važnu ulogu za predstavljanje italijanskih demokratskih principa svima onima koji dolaze iz drugih zemalja, u potrazi za poslom, zbog životnih zgoda i nezgoda te vrlo često podstaknuti teškim uslovima u sopstvenoj zemlji.

Cilj je da se danas doprinese, na sve moguće načine, izgradnji gostoljubivog okruženja pri prihvatu imigranata koje će istovremeno biti u funkciji politike sigurnosti prema našim građanima i samim imigrantima.

Srž politike integracije je upravo aktivno prihvatanje naših zakona, odnosno prava i obaveza propisanih tim zakonima, imajući u vidu budućnost – a za neke imigrante već i sadašnjost – u kojoj će mnogi od njih postati punopravni građani Republike Italije.

Ustav je temelj italijanske demokratije. Prihvaćen je na Osnivačkoj skupštini 22. decembra 1947., proglašen je 27. decembra 1947., a stupio je na snagu 1. januara 1948. godine. Italija se nakon svega dve godine od kraja totalitarizma, fašističkog režima, i ratnih pustošenja, uzdigla zahvaljujući jednoj od najmodernijih Ustavnih Povelja na svetu. Ta Povelja je pratila preporod i postepeni razvoj Italije u današnju demokratsku i gostoljubivu državu, koja je most između kontinentalne Evrope i mediteranskih naroda.

U ovoj knjižici se nalaze najvažniji rezultati političke kulture i demokratije Republike Italije koji donose nepovratni raskid sa svakim oblikom autoritarnog, totalitarnog i retrogradnog delovanja. Zbog svega navedenog, Ustav bi trebalo da poznaju svi građani i naša je nada da će prava i obveze, o kojima se govori u Ustavu, postati deo života svih onih koji su imigrirali u Italiju kao i osnovni instrument njihove integracije.

Konačno, ova knjižica predstavlja izdavački poduhvat koji se bavi ključnim problemima naše Države i današnjeg sveta.

Načelnik za prava građana

Francesca Corso

Predsednik

Filippo Penati

Ustav Republike Italije

NAČELA USTAVA

Član 1.

Italija je demokratska republika zasnovana na radu.

Suverenost pripada građanima i sprovodi se u okvirima određenim Ustavom.

Član 2.

Republika Italije priznaje i jemči neotuđiva ljudska prava, bilo da se radi o pojedincu ili zajednici u kojoj pojedinac ostvaruje svoja prava. Političku, ekonomsku i društvenu solidarnost, kao i njihovo ostvarivanje, garantuje Republika.

Član 3.

Republika jemči svim građanima društveno dostojanstvo kao i jednakost pred sudovima bez obzira na pol, rasu, jezik, veroispovest, političku opredeljenost, imovno stanje ili položaj u društvu.

Zadatak Republike je da ukloni sve ekonomske i društvene prepreke koje ugrožavaju slobodu i jednakost građana i samim tim sprečavaju slobodan razvoj ličnosti kao i učestvovanje u političkom, ekonomskom i društvenom razvoju zemlje.

Član 4.

Svaki građanin ima pravo na rad i dužnost je Republike da obezbedi sve uslove za rad.

Dužnost je svakog građanina da prema svojim mogućnostima i svom izboru obavlja delatnost ili funkciju kojom će doprineti materijalnom i duhovnom razvoju društva.

Član 5.

Jedinstvena i nedeljiva Republika priznaje i podstiče lokalnu samoupravu. U državnim službama sprovodi administrativnu decentralizaciju u najširem smislu reči, prilagođava principe i metode zakonodavstva prema potrebama lokalne autonomije i decentralizacije.

Član 6.

Republika štiti prava jezičkih manjina u skladu s određenim zakonskim propisima.

Član 7.

Država i Katolička crkva su suverene i nezavisne jedna od druge.

Njihovi odnosi regulisani su Lateranskim sporazumom. Prema izmenama ovog Sporazuma koje su prihvatile obe strane, nisu potrebne naknadne revizije Ustava.

Član 8.

Svaka veroispovest pred Zakonom je jednaka.

Veroispovesti koje se razlikuju od katoličke imaju prava da se organizuju prema sopstvenim statutima, ukoliko ne krše italijanski pravosudni sistem.

Njihov odnos sa državom u skladu je sa zakonom utvrđenim na osnovu dogovora sa predstavništvima svake pojedinačne verske zajednice.

Član 9.

Republika podstiče razvoj u oblasti kulture i naučno-tehničkog istraživanja.

Zajemčena je zaštita životne sredine kao i istorijskog i umetničkog nasleđa nacije.

Član 10.

Italijanski pravosudni sistem u skladu je s opštepriznatim principima i pravilima međunarodnog prava.

Pravni položaj stranaca regulisan je zakonom i u skladu sa međunarodnim pravilima i sporazumima.

Stranac, kome je u zemlji iz koje potiče zabranjeno izražavanje demokratskih sloboda koje su italijanskim Ustavom zagarantovane, po zakonu ima pravo na azil na teritoriji Republike Italije.

Zabranjena je ekstradicija stranaca zbog političkih prestupa.

Član 11.

Italija ne priznaje rat kao sredstvo za rešavanje međunarodnih sporova i ugrožavanje sloboda ostalih naroda. Pod uslovom da je u ravnopravnom položaju s ostalim državama, pristaje na neophodna ograničenja suvereniteta kako bi se osigurali mir i pravda među narodima. Podstiče i daje prednost međunarodnim organizacijama koje za cilj upravo imaju očuvanje mira.

Član 12.

Zastava Republike Italije je italijanska trobojka, zeleno-belo-crvena, u tri vertikalne trake jednakih dimenzija.

DEO PRVI
PRAVA I DUŽNOSTI GRAĐANA

CELINA I

GRAĐANSKI ODNOSI

Član 13.

Lična sloboda je nepovrediva.

Zabranjen je bilo kakav oblik pritvora lica, istrage ili pretresa, kao i bilo koji drugi oblik ograničavanja lične slobode, osim u slučajevima u kojima je postupak pokrenut od strane pravosudnih organa i u slučajevima predviđenim zakonom.

U izuzetnim i hitnim slučajevima, tačno određenim zakonom, organi javne sigurnosti mogu da preduzmu privremene mere o kojima moraju da obaveste pravosudne organe u roku od 48 sati. Ako u toku 48 sati pravosudni organi ne usvoje te privremene mere, stupa na snagu njihovo opozivanje.

Kažnjava se svaki oblik fizičkog i moralnog nasilja nad licem lišenim slobode.

Zakonom je uspostavljeno najduže trajanje pritvora.

Član 14.

Stan je nepovrediv.

Niko ne može da izvrši istragu, pretres ili zaplenu tuđeg stana, osim u slučajevima određenim zakonom koji propisuje zaštitu lične slobode.

Posebnim zakonima su regulisane istrage i pretresi iz sanitarnih ili bezbednosnih razloga, kao i u cilju poreskih i ekonomskih razmirica.

Član 15.

Sloboda i tajnost pisama i drugih sredstava komunikacije su nepovredive.

Do njihovog kršenja može da dodje samo u slučaju da to zatraže pravosudni organi u okvirima propisa utvrđenih zakonom.

Član 16.

Svaki građanin može da se kreće i da boravi u bilo kom delu državne teritorije, osim u slučajevima zabrane boravka ili slobodnog kretanja iz bezbednosnih i zdravstvenih razloga u skladu sa zakonom. Nijedna zabrana ne sme da bude političke prirode.

Svaki građanin je slobodan da izađe iz teritorije Republike i da se u nju vrati, osim ako nije obavezan zakonom da čini drugačije.

Član 17.

Građani imaju pravo na mirna okupljanja.

Okupljanja u zatvorenim prostorima, kao i onim koji su otvoreni za javnost, ne podležu prijavljivanju.

Okupljanja na javnim mestima prijavljuju se državnom organu koji može da ih ne odobri ukoliko postoji dokaz da će biti narušeni javna bezbednost i javni red.

Član 18.

Građani imaju pravo na udruživanje bez prethodnog odobrenja ukoliko time ne krše nijednu stavku krivičnog zakonika.

Zabranjena su tajna udruženja i ona koja indirektno teže ostvarivanju političkih ciljeva uz pomoć paravojnih organizacija.

Član 19.

Svako ima pravo da slobodno ispoljava svoju veru u bilo kojoj formi, ličnoj ili udruženoj, da je javno propagira i da javno ili privatno obavlja verske obrede, ukoliko se time ne narušavaju opšte prihvaćena prava i običaji.

Član 20.

Osnivanje, pravna sposobnost i razne delatnosti crkvenih i religioznih udruženja ili institucija ne mogu da podležu posebnim zakonodavnim ograničenjima niti posebnim poreskim dažbinama.

Član 21.

Svi imaju pravo na slobodu govora i na slobodnu upotrebu sredstava javnog informisanja.

Štampa treba da bude nezavisna i ne sme da bude podvrgnuta cenzuri.

Zaplena je opravdana samo ako je postupak pokrenut u skladu sa zakonom od strane pravosudnog organa u slučaju da je počinjen zločin ili u slučaju kršenja propisa uspostavljenih zakonom.

U hitnim slučajevima ili u slučajevima kad nije moguća brza intervencija pravosudnih organa, zaplenu periodične štampe mogu da izvrše službenici sudske policije, čija je

dužnost da odmah ili u roku od 24 časa prijave slučaj pravosudnom organu. Zaplena može da se opozove ako sud u sledećih 24 časa ne izda ovlašćenje.

Zakon može da odredi propisima opšteg karaktera da sredstva za finansiranje periodične štampe budu opštepoznata.

Zakonom su zabranjena novinska izdanja, događaji i razne druge manifestacije kojima se krše opšteprihvaćeni prava i običaji. Takođe su predviđene i odgovarajuće preventivne i kaznene mere u slučaju kršenja zakona.

Član 22.

Niko ne sme da bude lišen svojstva nosioca prava, državljanstva i imena zbog političkih uverenja.

Član 23.

Nijedan vid rada ili plaćanja ne može da bude nametnut osim ako je određen zakonom.

Član 24.

Svako ima na pravo na sudsku pomoć kako bi odbranio svoja prava i legitimne interese.

Pravo na odbranu je nepovredivo tokom celog sudskog postupka.

Okrivljenom koji ne može da snosi troškove branioca obezbeđena su sredstva i ustanove pomoću kojih može da se brani pred svakim nadležnim sudom.

Zakonom su određeni uslovi i načini obeštećenja u slučaju da je počinjena greška tokom sudskog procesa.

Član 25.

Zakonom je predviđeno da se svakom optuženom dodeljuje sudija samo iz nadležnog suda.

Nikom ne može da se sudi za delo koje, pre nego što je učinjeno, zakonom nije bilo predviđeno kao kažnjivo.

Niko ne sme da bude lišen slobode osim u slučajevima predviđenim zakonom.

Član 26.

Izručenje italijanskog državljanina koji je počinio krivično delo u inostranstvu moguće je samo u slučaju ako je to predviđeno međunarodnima konvencijama.

Izručenje nije dozvoljeno ako je počinjen politički zločin.

Član 27.

Kazna za počinjeno krivično delo ne može da se prenese na drugo lice.

Okrivljeni se smatra nevinim dok se njegova krivica ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda.

Kaznene mere koje izriče sud ne smeju da krše principe čovečnosti i moraju da budu vaspitnog karaktera u cilju rehabilitacije lica lišenog slobode.

Smrtna kazna nije predviđena zakonom.

Član 28.

Državni službenici i funkcioneri lično su odgovorni za dela koja krše prava građana u skladu sa krivičnim, građanskim i administrativnim zakonom. U tim slučajevima odgovornost se prenosi i na državne organe i institucije.

CELINA II

DRUŠTVENO-MORALNI ODNOSI

Član 29.

Republika priznaje prava porodične zajednice zasnovane na braku.

Brak počiva na moralnoj i pravnoj ravnopravnosti supružnika u skladu da zakonom s ciljem da se održi porodično jedinstvo.

Član 30.

Roditelji imaju dužnost i pravo da izdržavaju svoju decu i da im pruže vaspitanje i obrazovanje, čak i ako su rođena vanbračno.

U slučaju da se roditelji smatraju nesposobnim da se brinu o deci, zakon im obezbeđuje staratelja.

Zakonom je određeno da deca rođena van braka imaju prava na pravnu i društvenu zaštitu kao i deca rođena u braku.

Zakonom se uređuju propisi i ograničenja prilikom utvrđivanja očinstva.

Član 31.

Republika podstiče raznim ekonomskim merama i olakšicama zasnivanje porodice i nudi posebnu zaštitu, naročito porodicama sa brojnim članovima.

Posebna podrška i zaštita se pruža majci pre i posle porođaja, deci i omladini, a u vezi s tim i ustanovama koje se brinu o njima.

Član 32.

Republika obezbeđuje zdravstvenu zaštitu kao osnovno pravo svih građana i jemči besplatnu zdravstvenu zaštitu onih lica koja ne mogu da snose troškove lečenja.

Niko ne može da bude primoran na određenu vrstu lečenja osim po zakonskim odredbama. Zakon nikako ne sme da prekorači utvrđena ograničenja i povredi prava i dostojanstvo građana.

Član 33.

Razvoj umetnosti i nauke je nesmetan i slobodan, kao i nastavnička delatnost u tim oblastima.

Obrazovanje se uređuje opštim zakonskim propisima. Republika u skladu sa zakonom osniva državne škole i univerzitete.

Ustanove i fizička lica imaju pravo na osnivanje škola i obrazovnih instituta, bez plaćanja novčanih obaveza Državi.

Nedržavnim školama koje traže jednakost sa državnim školama, zakonski se mora omogućiti puna sloboda, a prema njihovim učenicima mora se postupati isto kao i prema učenicima državnih škola.

Ustavom se predviđa polaganje državnog ispita za one koji pristupaju različitim udruženjima, upisuju se na određeni stepen školovanja ili za one koji to školovanje završavaju ili započinju odrđenu profesionalnu aktivnost.

Institucije za visoko obrazovanje, univerziteti i akademije, imaju pravo da poštuju sopstvene, autonomne propise, u granicama određenim državnim pravom.

Član 34.

Svako ima pravo na obrazovanje.

Osnovno obrazovanje, koje traje najmanje osam godina, obavezno je i besplatno.

Onaj ko je sposoban i vredan, čak i ako je lišen sredstava, ima pravo da dostigne i najviše stepene obrazovanja.

Ovo pravo Republika Italija sprovodi kroz dodelu stipendija, novčanih i drugih vrsta pomoći porodicama koje su za njih konkurisale.

CELINA III
EKONOMSKI ODNOSI

Član 35.

Republika Italija štiti rad u svim njegovim oblicima i primenama.

Stara se za obrazovanje i za profesionalno usavršavanje radnika.

Promoviše i podstiče internacionalne ugovore i organizacije koji se bave unapređivanjem i regulisanjem prava na rad.

Priznaje slobodu emigracije, osim ako je zakonom o javnom interesu građana propisano drugačije, i štiti prava italijanskih radnika u inostranstvu.

Član 36.

Svaki radnik ima pravo na novčanu nadoknadu proporcionalnu količini i kvalitetu svog rada koja treba da bude dovoljna da obezbedi njemu i njegovoj porodici slobodan i dostojanstven život.

Maksimalno radno vreme po danu određeno je zakonom.

Svaki radnik ima pravo na nedeljni i na plaćeni godišnji odmor kojih se ne može odreći.

Član 37.

Žene imaju isto pravo na rad kao i muškarci, kao i na iste novčane nadoknade koje primaju muškarci. Uslovi rada moraju ženi omogućiti da obavlja svoju primarnu ulogu u porodici i obezbediti majci i detetu posebnu i adekvatnu zaštitu.

Zakonom se određuje najmanja starosna granica za plaćeni rad.

Republika posebnim normama štiti rad maloletnih lica i garantuje im, po principu jednakosti u radu, jednako pravo na novčanu nadoknadu.

Član 38.

Svaki građanin nesposoban za rad koji nema potrebna sredstva za život ima pravo i na socijalnu podršku i pomoć.

U slučaju nesreće na radu, bolesti, invaliditeta i starosti, odnosno prinudne nezaposlenosti, radnici imaju pravo na pomoć i sredstva prilagođena njihovim posebnim potrebama.

Osobe nesposobne za rad ili osobe sa invaliditetom imaju pravo na obrazovanje i na zapošljavanje.

Sprovođenjem načela iz Člana 38. bave se specijalizovani i drugi državni organi i institucije.

Jemči se sloboda privatne pomoći.

Član 39.

Jemči se sloboda sindikalnog udruživanja.

Sindikalisti nemaju drugu obavezu osim da registruju svoja udruženja kako je zakonom propisano.

Sindikalno udruženje može se registrovati samo ako u njegovom statutu piše da se ono zasniva na demokratskom poretku.

Registrovani sindikati imaju status pravne ustanove. Sindikalna udruženja imaju pravo na potpisivanje kolektivnih ugovora o radu koji imaju istu važnost za sve one na koje se ugovori odnose.

Član 40.

Pravo na štrajk regulisano je zakonom o štrajku.

Član 41.

Jemči se sloboda privatnih ekonomskih delatnosti.

Ekonomske delatnosti mogu se vršiti samo u skladu sa socijalnim interesima, sigurnošću, slobodom društva i ljudskim dostojanstvom.

Zakon određuje programe i kontrole koji omogućavaju da se javna i privatna ekonomska delatnost odvijaju u skladu sa socijalnim poretkom.

Član 42.

Svojina može da bude javna i privatna. Ekonomska svojina pripada Državi, ustanovama ili privatnim licima.

Zakon priznaje i štiti, te određuje uslove kupoprodaje i raspoloživosti privatne svojine, utvrđuje njenu socijalnu ulogu i dostupnost svima.

U slučajevima predviđenim zakonom, uz odštetu, privatna svojina može biti oduzeta u interesu opšteg dobra.

Zakon određuje norme i ograničenja legitimnog i testamentarnog nasleđivanja, kao i prava Države na nasledstva.

Član 43.

Ako je to u opštem interesu, zakon može, putem eksproprijacije i osim u slučaju odštete, Državi, javnim institucijama, udruženjima radnika ili korisnika dati u vlasništvo određena preduzeća ili kategorije preduzeća koja se bave osnovnim javnim delatnostima, izvorima energije, monopolom i pre svega javnim interesom građana.

Član 44.

U cilju racionalnog iskorištavanja zemljišta i uspostavljanja uravnoteženih socijalnih odnosa, zakon nameće dužnosti i obaveze vlasniku privatnog zemljišta, određuje granice tog zemljišta na osnovu agrarnih zona i regija, podstiče i obavezuje na melioraciju, poboljšanje zemljišta i obnavljanje proizvodnih jedinica; pomaže male i srednje proizvođače.

Zakonskim odredbama jamči se očuvanje planinskih zona.

Član 45.

Republika Italija priznaje društveni značaj udruženja za međusobnu saradnju u kojima se ne ističe individualni interes. Zakon podstiče odgovarajućim sredstvima njihov razvoj i uz odgovarajuće kontrole štiti njihov cilj i interes.

Zakon jemči brigu o razvoju zanatstva.

Član 46.

U cilju ekonomskog i socijalnog poboljšanja rada, kao i u skladu sa potrebama proizvodnje, Republika Italija priznaje, u skladu sa zakonom, pravo radnika na saradnju i na upravljanje preduzećima.

Član 47.

Republika Italija podstiče štednju u svim njenim oblicima; reguliše, koordiniše i kontroliše kredit.

Podstiče nacionalnu štednju u cilju sticanja vlasništva nad stambenim objektom, vlasništva nad obradivom zemljom, kao i direktno i indirektno akcionarsko ulaganje u velike proizvodne komplekse u Italiji.

CELINA IV

POLITIČKI ODNOSI

Član 48.

Biračko pravo imaju svi punoletni građani i građanke.

Svaki glas je ličan i ravnopravan sa ostalima, slobodan i tajan. Glasanje je građanska dužnost.

Zakon određuje sredstva i način sprovođenja biračkog prava građana s prebivalištem u inostranstvu. U cilju sprovođenja tog prava osnovana je organizacija koja predstavlja biračko telo u inostranstvu pod nazivom *Estero* i koja ima svoja poslanička mesta čiji je broj određen ustavnim normama u skladu sa zakonom.

Glasačko pravo ne može biti ograničeno osim u slučaju da je građanin zakonski nesposoban za glasanje, u slučaju neopozive krivične presude ili u slučaju moralne nedostojnosti predviđenih zakonom.

Član 49.

Svi građani imaju pravo da slobodno pristupe političkim partijama i da na taj način odlučuju o demokratskoj budućnosti zemlje.

Član 50.

Svi građani mogu upućivanjem peticija Parlamentu tražiti sprovođenje zakona ili izraziti zajedničke zahteve.

Član 51.

Svi građani i građanke imaju pravo da pod jednakim uslovima stupaju u javne službe i na javne funkcije, u skladu sa zakonom. Republika Italija se na ovaj način odgovarajućim merama zalaže za jednakost među polovima.

Zakon izjednačuje građane Italije i Italijane koji ne žive u Republici Italiji dajući im podjednake šanse za stupanje u javne službe i na javne funkcije.

Osoba izabrana na javnu funkciju ima pravo da zadrži poslove koje je obavljala pre stupanja na tu funkciju.

Član 52.

Odbrana Domovine je neprikosnovena dužnost svakog građanina.

Lice je dužno da u skladu sa zakonom isunjava vojnu obavezu. Njeno ispunjavanje ne utiče na službeni položaj lica, niti na njegovo vršenje političkih dužnosti.

Vojska je uređena u skladu sa demokratskim principima Republike.

Član 53.

Obaveza plaćanja poreza i drugih dažbina je opšta i zasniva se na ekonomskoj moći obveznika.

Plaćanje poreza i drugih obaveza zasniva se na kriterijumu progresivnosti.

Član 54.

Svi građani moraju biti verni Republici i moraju poštovati Ustav i zakone.

Građani kojima su poverene javne funkcije moraju ih obavljati disciplinovano i časno, polažući zakletvu u skladu sa zakonom.

DEO DRUGI

UREĐENJE REPUBLIKE

CELINA I

PARLAMENT

ODELJAK I

GORNJI I DONJI DOM PARLAMENTA

Član 55.

Italijanski Parlament je dvodomni i čine ga Zastupnički dom (*Camera dei deputati*) i Senat (*Senato della Repubblica*).

Parlament se sastaje na zajedničkim sednicama oba svoja Doma i to u slučajevima određenim Ustavom.

Član 56.

Zastupnički dom se bira opštim i direktnim glasanjem.

Zastupnički dom ima šest stotina i trideset poslanika od kojih dvanaest iz organizacije *Esterio* koja predstavlja biračko telo u inostranstvu.

Uslove za kandidaturu za poslanika ispunjavaju oni koji na dan glasanja imaju punih dvadeset pet godina.

Podela poslaničkih mesta među izbornim okruzima, izuzev onih mesta koja pripadaju biračkom telu u inostranstvu, vrši se tako što se ukupan broj stanovnika Republike Italije, tj. onaj broj koji je zabeležen na poslednjem popisu stanovništva, podeli sa šest stotina i osamnaest, te se poslanička mesta razdele proporcionalno broju stanovnika svakog izbornog okruga, na osnovu broja glasova kao celog ili zaokruženog broja.

Član 57.

Senat se bira na regionalnom nivou, izuzev onih mesta u njemu koja pripadaju biračkom telu u inostranstvu.

Broj senatora je trista petnaest, od kojih je šest iz organizacije *Estero* koja predstavlja biračko telo u inostranstvu.

Nijedna regija ne sme da ima manje od sedam senatora; regija Molize ih ima dva, a regija Vale d'Aosta jednog.

Podela mesta u Senatu među regijama, izuzev onih mesta koja pripadaju biračkom telu u inostranstvu, vrši se, uz prethodnu primenu zakonskih odredbi iz Člana 58, u skladu sa brojem stanovnika svake regije, tj. onog broja koji je zabeležen na poslednjem popisu stanovništva, na osnovu broja glasova kao celog ili zaokruženog broja.

Član 58.

Senatore biraju opštim i direktnim glasanjem birači koji su napunili dvadeset pet godina.

Senator se može postati samo sa napunjenih četrdeset godina.

Član 59.

Ko je bio predsednik Republike Italije doživotni je senator, ukoliko se tog zvanja ne odrekne. Predsednik Republike Italije može imenovati pet doživotnih senatora koji su svojim zaslugama u društvenom, naučnom, umetničkom i književnom domenu obogatili Domovinu.

Član 60.

Oba doma Parlamenta biraju se na pet godina. Ovaj period ne može biti produžen, osim ukoliko to nalaže zakon i osim u slučaju rata.

Član 61.

Novi Parlament mora biti izabran u roku od sadamdeset dana po isteku starog. Prva sednica mora zasedati u prvih dvadeset dana od dana kad je Parlament izabran. Dok se

novioizabrani Domovi Parlamenta ne sastanu, prethodnom Parlamentu se produžava mandat.

Član 62.

Po zakonu se Domovi Parlamenta sastaju prvog radnog dana februara i decembra.

Oba Doma mogu biti i vanredno sazvana inicijativom njihovih predsednika, predsednika Republike ili trećinom njihovih članova.

Kada se vanredno sastaje jedan Dom Parlamenta, po zakonu se sastaje i drugi.

Član 63.

Svaki Dom Parlamenta dužan je da među svojim članovima izabere predsednika, kao i predsedničku kancelariju.

Ulogu predsednika i predsedničke kancelarije na zajedničkoj sednici Parlamenta vrše predsednik i predsednička kancelarija iz Zastupničkog doma.

Član 64.

Svaki Dom usklađuje svoje poslovnike po principu apsolutne većine.

Sednice Parlamenta su javne; ipak, svaki Dom pojedinačno, kao i ceo Parlament, može sazvati tajne sednice.

Odluke svakog Doma ponaosob, kao i odluke Parlamenta, nisu važeće ukoliko na sednici na kojoj se donose nije prisutna većina članova svakog Doma, odnosno Parlamenta, i ukoliko ih nije usvojila većina članova prisutnih na sednici, osim ukoliko se Ustavom ne traži drugačije.

Članovi Vlade, iako nisu članovi Domova, imaju pravo, u pojedinim slučajevima obavezu, da prisustvuju sednicama. Moraju imati reč svaki put kad je traže.

Član 65.

Zakon određuje slučajeve nemogućnosti izbora za funkciju poslanika ili senatora.

Niko ne može istovremeno biti član oba Doma Parlamenta.

Član 66.

Svaki Dom ima kriterijume po kojima se biraju njihovi članovi i ocenjuje, kao što je već pomenuto, ko ne može da postane njihov član.

Član 67.

Svaki član Parlamenta predstavlja italijansku Naciju nezavisno od mandata.

Član 68.

Članovi Parlamenta nisu pozivani da obrazlažu mišljenja niti glasove koje su dali prilikom vršenja svoje dužnosti.

Bez odobrenja Doma kojem pripada, nijedan član Parlamenta ne može biti pretresan, kao što ne može biti pretresan ni njegov dom, niti može biti uhapšen ili na bilo koji drugi način lišen lične slobode, niti se može držati u pritvoru, osim ako je neopozivo osuđen, odnosno ako je uhvaćen pri počinjavanju krivičnog dela za koje je po zakonu obavezno hapšenje.

Isto važi i za bilo koji oblik prisluškivanja razgovora ili izjava člana Parlamenta, kao i njegove korespondencije.

Član 69.

Član Parlamenta prima odgovarajuću naknadu troškova određenu zakonom.

ODELJAK II

DONOŠENJE ZAKONA

Član 70.

Zakonodavnu funkciju imaju oba Doma Parlamenta.

Član 71.

Inicijativa za donošenje zakona pripada Vladi, svim članovima Domova, kao i drugim ustavnim organima i institucijama.

Narod može pokrenuti inicijativu za izmenu zakona u obliku predloga sastavljenog po članovima i podržanog od strane najmanje pedeset hiljada građana.

Član 72.

Svaki nacrt zakona predložen je jednom od Domova, u skladu sa pravilnikom Doma, tj. pregledan je od strane odgovarajuće komisije i od samog Doma koji će zakon usvojiti član po član finalnim glasanjem.

Pravilnik predviđa i usvajanje predloga zakona po skraćenom postupku, ukoliko se za predlog tog zakona traži hitno odobravanje.

Pravilnikom je takođe ustanovljeno u kojim slučajevima i na koji način kontrola i usvajanje nacrta zakona mora biti poverena komisijama, u nekim slučajevima i stalnim komisijama, sastavljenim tako da oslikavaju podjednaku zastupljenost parlamenatrnih grupa. Čak i u takvim slučajevima, sve do njegovog finalnog usvajanja, nacrt zakona je pod nadležnošću Doma ako Vlada ili jedna desetina članova Doma ili jedna petina članova komisije traži da o zakonu raspravlja i da ga izglasa sam Dom, odnosno u slučaju da traži da bude podvrgnut samo finalnom glasanju u Domu. Pravilnik određuje na koji će način javno biti predstavljen rad komisija.

Normalna procedura kontrole i usvajanja nacrta zakona koju vodi Dom odnosi se na usvajanje nacrta zakona ustavnog i izbornog karaktera, kao i onih koji se tiču pravnog delegiranja, autorizacije za ratifikaciju međunarodnih ugovora, odobravanja budžeta i završnih računa.

Član 73.

Zakone potpisuje predsednik Republike u roku od mesec dana od dana njihovog usvajanja.

Ako Domovi, svaki apsolutnom većinom, zatraže hitno usvajanje zakona, zakon se usvaja onda kada je to u njemu određeno.

Zakon se objavljuje odmah nakon usvajanja i stupa na snagu petnaestog dana od dana objavljivanja, osim ako je u zakonu drugačije određeno.

Član 74.

Predsednik Republike, pre nego što potpiše zakon, može od Domova Parlamenta tražiti novo razmatranje i odlučivanje.

Ako Domovi ponovo odobre potpisivanje, taj zakon je definitivno usvojen.

Član 75.

Na zahtev pet stotina hiljada glasača ili pet regionalnih Saveta raspisuje se referendum o ukidanju, delimičnom ili kompletnom, nekog zakona ili pravnog akta.

Ne može biti raspisan referendum o zakonima o budžetu i porezu, o amnestiji i pomilovanju i o autorizaciji za ratifikaciju internacionalnih ugovora.

Svi građani koji mogu birati poslanike mogu glasati i na referendumu.

Predmet referenduma se prihvata ukoliko se za njega pozitivno izjasnila većina glasača i ako je za njega glasala većina od ukupnog broja onih koji imaju pravo glasa.

Izvršenje referenduma reguliše zakon.

Član 76.

Vršenje zakonodavne funkcije ne može biti povereno Vladi, osim ako nije određeno rukovodećim principima i kriterijumima i to na određeni period i sa definisanim ciljem.

Član 77.

Vlada ne može bez ovlašćenja Domova donositi dekrete koji imaju vrednost redovnog zakona.

Ako Vlada, u vanrednom slučaju i na svoju odgovornost, usvoji pravosnažne mere, istog dana mora ih konverzijom predstaviti Domovima, koji, iako raspušteni, treba da se sazovu na zajedničko zasedanje u roku od pet dana.

Dekreti gube važnost ukoliko nisu konvertirani u zakone u roku od šestdeset dana od dana njihovog objavljivanja. Ipak, Domovi mogu zakonom regulisati pravne odnose koji su nikli na osnovu nekonvertovanih dekreta.

Član 78.

Ratno stanje proglašavaju oba Doma Parlamenta i prenose Vladi neophodna ovlašćenja.

Član 79.

Amnestija i pomilovanje za krivična dela su predviđeni zakonom u slučaju da su izglasani dvotrećinskim brojem glasova u oba Doma Parlamenta po svim tačkama u finalnom glasanju.

Zakon kojim se predviđaju amnestija i pomilovanje određuje i uslove za njihovo izvršenje.

Amnestija i pomilovanje ne mogu se primeniti u slučajevima u kojima su krivična dela počinjena nakon podnošenja nacrtu zakona o amnestiji i pomilovanju.

Član 80.

Oba Doma Parlamenta mogu zakonski da ovlaste ratifikaciju međunarodnih političkih ugovora, donose pravilnike i pravosudna rešenja, unose teritorijalne izmene, sprovode ekonomske obaveze ili menjaju zakone.

Član 81.

Oba Doma Parlamenta svake godine usvajaju budžet i izveštaj o završnom računu koje predlaže Vlada.

Privremeni budžet se može usvojiti u skladu sa zakonom ali samo za period od najviše tri meseca.

Nakon što je usvojen zakon o budžetu, nije moguće utvrditi dodatne dažbine i javne troškove.

Svaki zakon kojim se uvode novi troškovi mora da predvidi i sredstva kojima će se ti troškovi pokriti.

Član 82.

Oba Doma Parlamenta mogu da sprovedu istragu povodom nekog slučaja ako se smatra da je to u javnom interesu.

U tom slučaju nominuje se komisija sastavljena od članova Parlamenta koja odražava proporcionalan broj članova različitih poslaničkih grupa. Istražna komisija sprovodi istragu i analize i ima ista ovlašćenja i ograničenja kao i pravosudni organ.

CELINA II

PRESEDNIK REPUBLIKE

Član 83.

Predsednika Republike bira Parlament na zajedničkoj sednici u prisustvu svih njenih članova.

Pri izboru predsednika učestvuju tri delegata svake regije koje je izabrao Regionalni savet pri čemu se poštuje i prisutnost manjinskih zajednica. Vale D'Aosta ima samo jednog delegata.

Predsednik Republike bira se tajnim glasanjem i dvotrećinskom većinom skupštine. Nakon trećeg glasanja potrebna je apsolutna većina.

Član 84.

Za predsednika Republike može da bude izabran svaki građanin koji je napunio pedeset godina i uživa građanska i politička prava.

Predsednik Republike ne može da obavlja drugu javnu funkciju ili profesionalnu delatnost.

Novčana nadoknada za vršenje funkcije predsednika Republike utvrđena je zakonom.

Član 85.

Mandat predsednika Republike traje sedam godina.

Trideset dana pre nego što istekne mandat, predsednik Zastupničkog doma saziva zajedničku sednicu Parlamenta i regionalne delegate, kako bi izabrali novog predsednika Republike.

Ako su oba Doma raspuštena ili ako do njihove obustave rada preostaje još tri meseca, izbor se održava petnaest dana nakon početka rada novog Parlamenta. Za to vreme predsednik Republike ostaje na funkciji.

Član 86.

U slučaju da predsednik Republike nije u stanju da vrši svoju funkciju, zamenjuje ga predsednik Senata.

U slučaju trajne sprečenosti, smrti ili ostavke na mesto predsednika Republike, predsednik Zastupničkog doma raspisuje izbore za novog predsednika Republike u roku od petnaest dana, do čega ne može da dođe ako su oba Doma raspuštena ili ako do njihove obustave rada preostaje još tri meseca.

Član 87.

Predsednik Republike je šef države i izražava nacionalno jedinstvo.

Daje predloge u Parlamentu.

Raspisuje izbore za oba Doma i zakazuje njihove prve sednice.

Daje ovlašćenje Vladi da predstavi nacрте zakona pred Parlamentom.

Donosi zakone, dekrete koji imaju vrednost zakona i pravilnike.

Raspisuje referendum u slučajevima predviđenim Ustavom.

U slučajevima određenim zakonom bira funkcionere.

Akredituje i prima diplomatske predstavnike, ratifikuje međunarodne ugovore uz ovlašćenje Parlamenta, ako je ovlašćenje potrebno.

Komanduje Vojskom, predsedava Vrhovnim savetom odbrane konstituisanim u skladu sa zakonom, objavljuje ratno stanje koje je prethodno ustanovio Parlament.

Predsedava Visokim savetom sudstva.

Ima ovlašćenje da daje pomilovanja i ublaži kazne.

Daje odlikovanja u ime Republike.

Član 88.

Predsednik Republike, nakon što je saslušao predsednike Senata i Zastupničkog doma, može da raspusti oba Doma ili samo jedan od njih.

U poslednjih šest meseci predsedničkog mandata predsednik nema ovlašćenja da raspušta Parlament, osim ako se taj period podudara s poslednjih šest meseci mandata oba Doma.

Član 89.

Nijedan spis predsednika Republike nije validan ako prethodno nije potpisan od strane ministara predlagača koji preuzimaju odgovornost za data spisa.

Spise koji imaju zakonodavnu vrednost i sve ostale koji su u skladu sa zakonom mora da potpiše i predsednik Saveta ministara.

Član 90.

U toku mandata predsednik Republike odgovara samo za počinjena dela veleizdaje i kršenja Ustava.

U tom slučaju Parlament ga javno optužuje apsolutnom većinom na zasedanju zajedničke sednice.

Član 91.

Pre nego što stupi na predsedničku funkciju, predsednik Republike obavezuje se zakletvom na poštovanje Ustava pred celim Parlamentom na zajedničkoj sednici.

CELINA III

VLADA

Odeljak I

Veće ministara

Član 92.

Vlada Republike se sastoji od Predsednika Veća i ministara, koji zajedno čine Veće ministara.

Predsednik Republike imenuje Predsednika Veća ministara i, na njegov predlog, pojedine ministre.

Član 93.

Predsednik Veća ministara i ministri, pre nego što stupe na dužnost, polažu svečanu zakletvu pred Predsednikom Republike.

Član 94.

Vlada mora uživati poverenje Zastupničkog doma i Senata.

Zastupnički dom i Senat iskazuju svoje poverenje ili donose odluku o nepovjerenju putem obrazloženog predloga, koji se izglasava prozivkom.

U roku od 10 dana od svog sastavljanja, Vlada se mora predstaviti pred Zastupničkim domom i Senatom, da joj izglasaju poverenje.

Odbijanje predložene Vlade od strane jednog ili oba Doma ne obavezuje Vladu na podnošenje ostavke.

Predlog za izglasavanje nepovjerenja zahteva potpise najmanje jedne desetine članova Zastupničkog doma i o njemu se raspravlja tek nakon isteka roka od tri dana od njegovog podnošenja.

Član 95.

Predsednik Veća ministara upravlja opštom politikom Vlade i za nju je odgovoran. Dužan je da osigura jedinstvo opšteg političkog i administrativnog usmerenja, podržavajući i koordinišući aktivnosti pojedinih ministara.

Ministri su zajednički odgovorni za odluke koje donosi Veće ministara, a lično su odgovorni za svoje područje rada.

Uređenje Predsedništva Veća, kao i broj, ovlašćenja i organizacija pojedinih ministarstava propisani su zakonom.

Član 96.

Predsednik Veća ministara i ministri, čak i nakon prestanka dužnosti, podložni su, za kaznena dela počinjena u obavljanju svojih dužnosti, redovnom pravosuđu, s prethodnim odobrenjem Senata Republike ili Zastupničkog doma, u skladu s uredbama propisanim Ustavnim zakonom.

Odjeljak II

Javna uprava

Član 97.

Državne službe organizovane su u skladu sa zakonom, kako bi se osiguralo dobro funkcionisanje i nepristranost javne uprave.

Delokrug, nadležnosti i odgovornosti državnih službenika definisani su zakonom o uređenju javne uprave.

Zapošljavanje u državnoj službi rezultat je javnih konkursa, osim u posebnim slučajevima koji su određeni zakonom.

Član 98.

Državni službenici su isključivo u službi Naroda.

Ako se radi o članovima Parlamenta, unaprežuju se isključivo zbog starosti.

Moguće je zakonom ograničiti pravo učlanjivanja u političke stranke za sudije profesionalne članove oružanih snaga u aktivnoj službi, policijske službenike i agente, kao i diplomatske i konzularne predstavnike u inostranstvu.

Odeljak III

Pomoćni organi.

Član 99.

Državno veće za ekonomiju i rad sastavljeno je, u skladu sa zakonom, od stručnjaka i predstavnika proizvodnog sektora, u zavisnosti od njihovog kvantitativnog i kvalitativnog značaja.

Radi se o savetodavnom telu Parlamenta i Vlade za predmete i u zavisnosti od funkcija kao što je predviđeno zakonom.

Ima zakonodavnu inicijativu i može učestvovati u sastavljanju ekonomskog i socijalnog zakonodavstva u skladu sa načelima i unutar granica određenih zakonom.

Član 100.

Državno veće je savetodavno telo u vezi sa pravno-administrativnim pitanjima, i osigurava pravednost u upravljanju javnom upravom.

Računski sud provodi preventivnu kontrolu zakonitosti akata koje donosi i propisuje Vlada, kao i kontrolu upravljanja državnim budžetom. Učestvuje, u slučajevima i na načine uređene zakonom, u fiskalnoj kontroli onih institucija kojima Država obično daje doprinos. O rezultatima kontrola podnosi izveštaj direktno Zastupničkom domu i Senatu.

Zakon garantuje nezavisnost ovih ustanova i njihovih članova od Vlade.

CELINA IV

SUDSKA VLAST

Odeljak I

Uređenje sudske vlasti

Član 101.

Pravda se sprovodi u ime naroda.

Sudije su podređene samo zakonu.

Član 102.

Sudsku dužnost vrše redovne sudije čije je imenovanje i delovanje uređeno zakonom o uređenju sudstva.

Nije moguće imenovati vanredne ili posebne sudije. Moguće je jedino pri redovnim sudskim organima uspostaviti odeljenja specijalizovana za određena pitanja, koja u svom sastavu mogu imati i kvalifikovane građane koji nisu članovi sudstva.

Zakon uređuje slučajeve i oblike direktnog učestvovanja naroda u sprovođenju pravde.

Član 103.

Državno veće i drugi upravni sudovi ovlašćeni su da u odnosu na javnu upravu štite zakonite interese i, u posebnim slučajevima koji su propisani zakonom, subjektivna prava.

Finansijski sud nadležan je na području državnih računa i ostalim područjima propisanim zakonom.

Vojni sudovi za vreme ratnog stanja imaju ovlašćenja propisana zakonom. U mirnodopskim okolnostima vojni sudovi su nadležni isključivo za ratne zločine počinjene od strane pripadnika oružanih snaga.

Član 104.

Sudska vlast je samostalna i nezavisna.

Vrhovnim sudskim većem predsedava Predsednik Republike.

Prvi predsednik i vrhovni javni tužilac Kasacionog suda su po zakonu njegovi članovi.

Dve trećine preostalih članova biraju sve redovne sudije među sudijama različitih kategorija, dok preostalu trećinu bira Parlament na redovnoj sednici, među redovnim univerzitetskim profesorima pravnih nauka i advokatima sa najmanje 15 godina prakse.

Veće bira i jednog potpredsednika među članovima koje je odredio Parlament.

Izabrani članovi Veća ostaju na dužnosti četiri godine i nemaju pravo da odmah budu ponovno birani.

Dok vrše dužnost, nije im dozvoljeno da budu članovi advokatskih komora, niti članovi Parlamenta ili regionalnih veća.

Član 105.

Vrhovno sudsko veće, u skladu sa zakonom o uređenju sudske vlasti, ima isključivo pravo da postavlja, zadužuje i premešta članove sudstva, da ih unapređuje i izriče im disciplinske mere.

Član 106.

Sudije se imenuju putem konkursa.

Zakon o uređenju sudske vlasti može dopustiti imenovanje počasnih sudija, moguće izborom, na pojedine sudijske funkcije.

Vrhovno sudsko veće može imenovati na funkciju savetnika Kasacionog suda, zbog posebnih zasluga, redovne univerzitetske profesore pravnih nauka i advokate sa najmanje petnaest godina prakse i registrovani su na višim sudovima.

Član 107.

Sudska dužnost je stalna.

Sudije je moguće razrešiti dužnosti ili suspendovati, premestiti na druga mesta ili funkcije samo ako o tome Vrhovno sudsko veće donese odluku, koja se usvaja ili kako bi im se osigurala zaštita, na način definisan uređenjem sudske vlasti, ili uz njihov lični pristanak.

Ministar pravosuđa može pokrenuti disciplinski postupak.

Sudije se međusobno razlikuju isključivo po različitim funkcijama.

Državno tužilaštvo uživa garancije osigurane u propisima o uređenju sudske vlasti.

Član 108.

Uređenje sudstva i svaka sudska vlast definisani su zakonom.

Zakon štiti nezavisnost sudija posebnih sudova, javnih tužilaca koji im pripadaju, i svih onih koji ne pripadaju sudstvu ali učestvuju u sprovođenju pravde.

Član 109.

Sudstvo direktno upravlja pravosudnom policijom.

Član 110.

Bez obzira na ovlašćenja Vrhovnog sudskog veća, organizacija i delovanje pravosudnih službi nadležnost su Ministra pravosuđa.

Odeljak II

Sudski propisi

Član 111.

Pravda se mora sprovoditi putem pravičnog postupka, koji je uređen zakonom.

Svaki postupak se zasniva na sučeljavanju stranaka u postupku, u uslovima jednakosti, pred nepristranim i objektivnim sudijom.

Zakon mora odrediti razumno vremensko trajanje postupaka.

U krivičnom postupku, zakonom je garantovano da se lice optuženo za neko krivično delo pravovremeno i poverljivo obavesti o prirodi i razlozima optužbe protiv njega; da okrivljeni ima dovoljno vremena i osigurana sredstva neophodna za pripremu odbrane; okrivljeni ima pravo da pred sudijom ispita one koji svedoče protiv njega, ili da iste podvrgne ispitivanju; oni koji mogu da svedoče u korist okrivljenog moraju biti pozvani i ispitani pod istim uslovima koji su dopušteni tužilaštvu; bilo kakvi dokazi u korist optuženog moraju se priznati; ako okrivljeni ne razume ili ne govori jezik koji se koristi u postupku, mora mu se staviti na raspolaganje sudski tumač.

Krivični postupak uređen je prema načelu direktnog sučeljavanja stranaka u dokaznom postupku. Okrivljenom se krivica ne može dokazati na osnovu iskaza svedoka koji su slobodno i svojevolejno odbili da budu unakrsno ispitani od strane okrivljenog ili njegovog branioca.

Zakon određuje u kojim slučajevima se dokazi mogu ustanoviti bez sučeljavanja stranaka, bilo uz pristanak branjenog ili zato što je utvrđeno da je to objektivno nemoguće sprovesti ili usled dokazanog nezakonitog postupanja.

Za sve sudske odluke moraju se navesti razlozi.

Na presude i mere koje ograničavaju ličnu slobodu, izrečene od strane redovnih ili posebnih pravosudnih organa, uvek je dozvoljeno uložiti žalbu pri Kasacionom sudu zbog kršenja zakona. Izuzeće od ovih odredaba primjenjuje se isključivo u slučaju presuda vojnih sudova za vreme ratnog stanja.

Protiv odluke Državnog veća i Računskog suda moguće je uložiti žalbu pri Kasacionom sudu isključivo iz razloga koji se odnose na sudsku vlast.

Član 112.

Državno tužilaštvo dužno je da sprovede krivične odredbe.

Član 113.

Protiv odluka javne uprave uvek je dozvoljena sudska zaštita prava i zakonitih interesa pred organima redovnog i upravnog pravosuđa.

Takva sudska zaštita ne može biti isključiva ili ograničena na određena sredstva pobijanja presude ili na određene kategorije akata.

Zakon uređuje koji pravosudni organi mogu da ponište odluke javne uprave, u kojim slučajevima i sa kakvim posledicama.

CELINA V

REGIJE, PROVINCIJE, OPŠTINE

Član 114.

Republika se sastoji od Opština, Provincija, Gradova, Regija i Države.

Opštine, Provincije, Gradovi i Regije su samoupravne sa sopstvenim statutima, ovlašćenjima i funkcijama u skladu sa načelima definisanim Ustavom.

Glavni grad Republike je Rim. Državni zakon utvrđuje njegovo uređenje.

Član 115.

Ukinut članom 9, stav 2, ustavnog zakona od 18. oktobra 2001. br.3.

Član 116.

Friuli-Venecija Đulija, Sardinija, Sicilija, Trentino-Alto Adiđe/*Südtirol* i Val d'Aosta/*Vallée d'Aoste* raspolažu posebnim oblicima i uslovima samouprave na osnovu specijalnih statuta prihvaćenih ustavnim zakonom.

Regija Trentino-Alto Adiđe/*Südtirol* se sastoji od autonomnih Provincija Trento i Bolcano.

Dalji oblici i posebni uslovi autonomije koji se tiču poslova navedenih u trećem stavu člana 117 i poslova navedenih pod drugim stavom istog člana pod slovom *l*), a odnosi se na organizaciju mirovnih sudova, *n*) i *s*), mogu biti dodeljeni državnim zakonom ostalim Regijama, na inicijativu te iste Regije, a nakon savetovanja s lokalnim telima i u skladu sa načelima iz člana 119. Zakon se odobrava apsolutnom većinom u Zastupničkom domu i u Senatu na osnovu dogovora između Države i same Regije.

Član 117.

Zakonodavnu vlast imaju Država i Regije u skladu s Ustavom i s ograničenjima

koje proizlaze iz uređenja Evropske unije i iz preuzetih međunarodnih obaveza.

Država ima isključivu zakonodavnu vlast nad sledećim poslovima:

a) spoljna politika i međunarodni odnosi Države; odnosi Države s Evropskom unijom; pravo utočišta (azil) i pravni status građana Država koje nisu članice Evropske unije;

b) imigracija;

c) odnosi Republike i verskih zajednica;

d) odbrana i Oružane snage; sigurnost Države; naoružanje, municija i eksplozivne naprave;

e) novac, nadzor nad ušteđevinom i finansijskim tržištima; zaštita konkurentnosti; valutni sistem; porezni i računovodstveni sistem države; preraspodela finansijskih rezervi;

f) državni organi i izborni zakoni; državni referendumi; izbori za Evropski parlament;

g) uređenje i organizacija državne uprave i javnih državnih institucija;

h) javni red i sigurnost, osim nad lokalnom upravnom policijom;

i) državljanstvo, civilni status i matični uredi;

l) zakonodavstvo i norme kaznenog postupka; građansko i krivično pravo; upravno pravo;

m) utvrđivanje osnovnih nivoa građanskih i socijalnih prava koja moraju biti zajemčena na teritoriji čitave države;

n) opšta pravila o obrazovanju;

o) socijalna briga;

p) izborno zakonodavstvo, organi vlade i osnovne funkcije Opština, Provincija i Gradova;

q) carine, zaštita državnih granica i međunarodna zaštita;

r) težine, merne jedinice i računanje vremena; informaciona koordinacija statističkih i informatičkih podataka državne, regionalne i lokalne uprave i samouprave; intelektualna svojina;

s) zaštita prirodne okoline, ekosistema i kulturne baštine.

Poslovi zajedničke zakonodavstvene nadležnosti su: međunarodni odnosi Regija i odnosi Regija s Evropskom unijom; međunarodna trgovina; zaštita i sigurnost na radu; obrazovanje, izuzev autonomije školskih ustanova i s izuzetkom stručnog obrazovanja i usavršavanja; zanimanja; naučna i tehnološka istraživanja i podrška inovacijama u produktivnim sektorima privrede; zdravstvena zaštita; ishrana; sportsko uređenje; civilna zaštita; upravljanje teritorijom; civilne morske i vazdušne luke; velike komunikacione i plovne mreže; uređenje sistema komunikacija; proizvodnja, prenos i distribucija energije na nacionalnoj razini; dopunsko i dodatno socijalno osiguranje; usklađivanje javnih budžeta i koordinacija javnih finansija i poreznog sistema; valorizacija kulturne i prirodne baštine i promocija i organizacija kulturnih aktivnosti; štedionice, poljoprivredne štedionice, regionalna kreditna preduzeća; poljoprivredne i zemljišne kreditne banke regionalnog tipa. U poslovima zajedničke zakonodavstvene nadležnosti Regije imaju zakonodavnu vlast, osim pri određivanju osnovnih načela za koja je zakonodavno nadležna Država.

Regije imaju zakonodavnu vlast za sve poslove za koje nije izričito navedeno da ulaze u zakonodavni delokrug Države.

Autonomne Regije i Provincije Trento i Bolcano, u poslovima njihove nadležnosti, učestvuju u odlučivanju o normativnim aktima Evropske unije i u primeni i izvršenju međunarodnih ugovora i akata Evropske unije u skladu s proceduralnim propisima utvrđenim državnim zakonom, koji uređuje način primene zamenske vlasti u slučaju neispunavanja obaveza.

Država ima regulatornu vlast u zakonodavnim poslovima u kojima ima isključivu nadležnost, osim u slučaju kad Regije imaju punomoć.

Regulatorna vlast pripada Regijama u svim ostalim delokruzima. Opštine, Provincije i Gradovi imaju regulatornu vlast u smislu organizacije i ispunjenja dodeljenih funkcija.

Regionalni zakoni moraju ukloniti sve prepreke koje onemogućavaju punu jednakost muškaraca i žena u društvenom, kulturnom i privrednom životu i moraju podsticati jednakost pristupa muškaraca i žena izbornim funkcijama.

Regionalni zakon ratifikuje sporazume Regije s ostalima Regijama s ciljem boljeg ispunjavanja obaveza, čak i sa zasnivanjem zajedničkih organa.

U delokrugu svojih nadležnosti Regija može zaključiti sporazume sa Državama i sa organima drugih Država, u slučajevima i na način propisan državnim zakonima.

Član 118.

Upravne funkcije pripadaju Opštinama, osim kada su prenesene na Provincije, Gradove, Regije i na Državu da bi se osigurala jedinstvena primena istih na osnovu načela subsidijarnosti, diferencijacije i prikladnosti.

Opštine, Provincije i Gradovi imaju sopstvene upravne funkcije kao i one dodeljene državnim ili regionalnim zakonom, u skladu sa njihovim nadležnostima.

Državni zakon propisuje oblike koordinacije između Države i Regija u poslovima pod slovom *b*) i *h*) drugog stava člana 117 i propisuje oblike ugovaranja i saradnje na području zaštite kulturne baštine.

Država, Regije, Gradovi, Provincije i Opštine podstiču samostalnu inicijativu građana, pojedinačno ili putem udruženja građana, za sprovođenje aktivnosti od opšteg interesa, a na osnovu načela subsidijarnosti.

Član 119.

Opštine, Provincije, Gradovi i Regije imaju finansijsku autonomiju prihoda i troškova.

Opštine, Provincije, Gradovi i Regije imaju samostalne zalihe. Određuju i primenjuju poreze i sopstvene prihode u skladu sa Ustavom i sa načelima koordinacije javnih finansija i poreskog sistema. Raspoložu delom prihoda iz poreza namenjenim njihovoj teritoriji.

Državnim zakonom osniva se fond za raspodelu poreskih prihoda, bez obavezne namene, u korist područja s manjim poreskim prihodima po stanovniku.

Zalihe koje proizlaze iz izvora navedenih u prethodnim stavovima dopuštaju da Opštine, provincije, Gradovi i Regije u potpunosti finansiraju javne funkcije koje su im dodeljene.

U svrhu promocije ekonomskog razvoja, kohezije i društvene solidarnosti, u svrhu uklanjanja ekonomskih i socijalnih nejednakosti, podsticanja stvarne primene prava građana ili omogućavanja postizanja ciljeva koji su izvan njihovog primarnog delokruga, Država namenjuje dodatna sredstva i posebno interveniše u korist određenih Opština, Provincija, Gradova i Regija.

Opštine, Provincije, Gradovi i Regije poseduju vlasništvo koje im je dodeljeno po opštim načelima propisanim državnim zakonom. Smeju se zaduživati samo za finansiranje investicionih troškova. Isključuje se svaka mogućnost državne garancije na takva zaduživanja.

Član 120.

Regija ne može uvesti potraživanja na uvoz ili izvoz ili tranzit između samih Regija, niti uvesti odredbe koje u bilo kom smislu onemogućavaju slobodno kretanje lica i robe između Regija, ili koje ograničavaju pravo na rad na bilo kom delu teritorije države.

Vlada može preuzeti ulogu Regija, Gradova, Provincija i Opština u slučaju da isti prekrše međunarodne sporazume i pravila ili propise Evropske unije ili u slučaju ozbiljne pretnje za zdravlje i javnu sigurnost, to jest s ciljem zaštite pravnog ili ekonomskog zajedništva, a posebno radi zaštite osnovnih garancija u vezi sa civilnim i socijalnim pravima, bez obzira na teritorijalne granice lokalne samouprave. Zakon određuje procedure kojima se garantuje izvršenje zamenske vlasti u skladu sa načelom subsidijarnosti i sa načelom pravedne saradnje.

Član 121.

Regionalne institucije su: Regionalno veće, Odbor i njegov Predsednik.

Regionalno veće ima zakonodavnu vlast u Regiji i ostale funkcije dodeljene Ustavom i zakonima. Može da predlaže zakone Zastupničkom domu i Senatu.

Regionalni odbor je izvršni organ Regija.

Predsednik Odbora predstavlja Regiju; vodi politiku Odbora i odgovara za nju; proglašava zakone i izdaje regionalne odredbe; upravlja administrativnim funkcijama za koje je Država opunomoćila Regiju, u skladu sa uputstvima Vlade Republike.

Član 122.

Izborni sistem i slučajevi nemogućnosti da bude izabran i nekompatibilnosti Predsednika i ostalih članova Regionalnog odbora kao i regionalnih savetnika u Veću propisani su Regionalnim zakonom unutar osnovnih načela utvrđenih državnim zakonom, koji propisuje i trajanje mandata izbornih organa.

Niko ne može istovremeno biti član Regionalnog veća ili Regionalnog odbora i zastupnik u jednom od domova Parlamenta, ili Regionalnog veća ili Regionalnog odbora neke druge Regije, ili u Evropskom parlamentu.

Veće među članovima bira svog Predsednika i određuje predsednički kabinet.

Regionalni savetnici ne moraju da odgovaraju za iznesena mišljenja i glasanja u toku vršenja dužnosti.

Predsednik Regionalnog odbora, osim ako regionalnim statutom nije određeno drugačije, bira se opštim i neposrednim glasanjem na izborima. Odabrani Predsednik imenuje i opoziva članove Odbora.

Član 123.

Svaka Regija ima statut u skladu sa Ustavom koji određuje oblik vlade i osnovna načela organizacije i funkcionisanja. Statut određuje ostvarivanje prava inicijative i referendumu o regionalnim zakonima i administrativnim odredbama i objavljivanje regionalnih zakona i propisa.

Regionalno veće može odobriti i izmeniti statut zakonom koji je dva puta odobren apsolutnom većinom svih članova i to u vremenskom razdoblju ne manjem od dva meseca. Za takav zakon nije potrebna službena potvrda Vladinog Komesara. Vlada Republike može pokrenuti pitanje ustavne legitimnosti regionalnih statuta pred Ustavnim sudom u roku od trideset dana od objavljivanja.

Građani se mogu konsultovati na referendumu u vezi sa statutom ukoliko to zatraži, u roku od tri meseca od objavljivanja, jedna pedesetina birača Regije ili jedna petina članova Regionalnog veća. Statut koji je podvrgnut referendumu ne može biti objavljen ako nije odobren većinom valjanih glasova.

U svakoj Regiji, statut uređuje odnose u Veću lokalne samouprave, kao savetodavni organ između Regije i lokalnih institucija.

Član 124.

Ukinut članom 9, stav 2 ustavnog zakona od 18. oktobra 2001. br.3.

Član 125.

U Regijama postoje administrativni sudski organi prvog stepena, u skladu s odredbama državnog zakona. Mogu se osnovati sekcije tih organa sa sedištem van glavnog grada Regije.

Član 126.

Uredbom Predsednika Republike može se raspustiti Regionalno veće i Predsednik Odbora se može udaljiti sa dužnosti u slučaju da su delovali protivustavno ili da su prekršili zakon. Raspuštanje i udaljavanje je moguće i u svrhu državne sigurnosti. Uredba se prihvata nakon saslušanja Komisije zastupnika i senatora za regionalna pitanja u skladu sa zakonom republike.

Regionalno veće može iskazati nepoverenje Predsedniku odbora argumentovanim predlogom, potpisanim od strane najmanje jedne petine članova Odbora i prihvaćenim apsolutnom većinom članova Odbora na javnom glasanju poimeničnim prozivanjem. Predlog se može staviti na razmatranje tek tri dana nakon njegovog predstavljanja.

Izglasavanje nepoverenja prema Predsedniku odbora izabranim opštim i direktnim pravom glasa, kao i njegovo udaljavanje s dužnosti, trajna sprečenost, smrt ili svojevolsna ostavka dovode do prestanka dužnosti članova Odbora i raspuštanja Veća. U svakom slučaju iste su posledice u slučaju ostavke većine članova Veća.

Član 127.

Vlada, kad smatra da regionalni zakon nadilazi regionalne nadležnosti, može da pokrene pitanje ustavne legitimnosti pred Ustavnim sudom u roku od šezdeset dana od objavljivanja zakona.

Regija, u slučaju da smatra da zakon ili akt s vrednošću zakona objavljen od strane Države ili neke druge Regije zadire u sferu njenih ovlašćenja, može pokrenuti pitanje ustavne legitimnosti pred Ustavnim sudom u roku od šezdeset dana od objavljivanja zakona ili akta sa zakonskom vrednošću.

Član 128.

Ukinut članom 9, stav 2, ustavnog zakona od 18. oktobra 2001. br.3.

Član 129.

Ukinut članom 9, stav 2, ustavnog zakona od 18. oktobra 2001. br.3.

Član 130.

Ukinut članom 9, stav 2, ustavnog zakona od 18. oktobra 2001. br.3.

Član 131.

Osnovane su sledeće Regije:

Pijemont (*Piemonte*);

Val d'Aosta (*Valle d'Aosta*);
Lombardija (*Lombardia*);
Trentino-Alto Adide (*Trentino-Alto Adige*);
Veneto;
Friuli-Venecija Đulija (*Friuli- Venezia Giulia*);
Ligurija (*Liguria*);
Emilija-Romanja (*Emilia-Romagna*);
Toskana (*Toscana*);
Umbrija (*Umbria*);
Marke (*Marche*);
Lacio (*Lazio*);
Abruco (*Abruzzi*);
Molize (*Molise*);
Kampanija (*Campania*);
Apulija (*Puglia*);
Basilikata (*Basilicata*);
Kalabrija (*Calabria*);
Sicilija (*Sicilia*);
Sardinija (*Sardegna*);

Član 132.

Ustavnim zakonom može se, nakon savetovanja s Regionalnim većima, naložiti ujedinjenje postojećih Regija ili stvaranje novih Regija s najmanje milion stanovnika, a kada to zatraže Opštinska veća, ona moraju da predstavljaju barem jednu trećinu stanovništva na toj teritoriji, dok predlog mora biti prihvaćen na referendumu većinom glasova stanovništva sa područja obuhvaćenog predlogom.

Nakon prihvatanja na referendumu od strane većine stanovništva Provincije ili vincija i Opštine ili Opština ili državnim zakonom kao i nakon savetovanja s

Regionalnim većima, Provincijama i Opštinama koje to zatraže, može se dopustiti odvajanje od Regije i pripajanje drugoj Regiji.

Član 133.

Promena područja provincija i osnivanje novih provincija unutar Regije određeno je zakonom Republike, na inicijativu Opština i nakon savetovanja sa samom Regijom.

Regija, nakon savetovanja sa stanovništvom kojeg se to tiče, može sopstvenim zakonima osnovati na sopstvenoj teritoriji nove Opštine i promeniti njihove granice i imena.

CELINA VI

USTAVNE GARANCIJE

Odeljak I

Ustavni sud.

Član 134.

Ustavni sud odlučuje:

u sporovima o ustavnoj legitimnosti zakona i akata koji imaju zakonsku vrednost, odobrenih od strane Države ili Regija;

u sporovima u vezi sa ovlašćenjima Države i o raspodeli ovlašćenja između Države i Regija, kao i između samih Regija;

u optužbama Predsednika Republike, po ustavnim odredbama.

Član 135.

Ustavni sud čini petnaest sudija od kojih trećinu imenuje Predsednik Republike, trećinu Parlament na zajedničkoj sednici i trećinu redovna i upravna vrhovna magistratura.

Na dužnost sudije ustavnog suda mogu biti izbarani i penzionisane sudije redovne i upravne vrhovne magistrature, redovni univerzitetski profesori pravnih predmeta i advokati nakon dvadeset godina službe.

Sudije Ustavnog suda imenuju se na period od devet godina počevši od dana zakletve i ne mogu se ponovo birati.

Nakon isteka mandata ustavni sudija povlači se s obavljanja funkcije i iz službe.

Sud bira među svojim članovima, po propisima određenim zakonom, Predsednika koji ostaje na dužnosti kroz trogodišnje razdoblje, može biti ponovo biran, uz poštovanje isteka sudskog mandata.

Funkcija sudije Ustavnog suda nespojiva je sa članstvom u Parlamenta, Regionalnom veću, advokatskom profesijom i svakom drugom funkcijom i službom navedenom u zakonu.

U presudama u vezi sa optužbama protiv Predsednika republike učestvuje, osim redovnih sudija ustavnog suda, i šesnaest nasumice odabranih članova s liste građana koji ispunjavaju sve potrebne uslove da budu izabrani kao senatori, a koju Parlament sačinjava svakih devet godina putem izbora koji se provode u skladu sa propisima za imenovanje redovnih sudija.

Član 136.

Kada Sud proglasi neustavnim zakon ili akt s zakonskom vrednošću, propis prestaje da važi od dana nakon proglašenja odluke.

Odluka Ustavnog suda objavljuje se i prosleđuje Zastupničkom domu i Senatu kao i Regionalnim većima kojih se tiče kako bi, u slučaju potrebe, mogli preduzeti odgovarajuće mere po ustavnim odredbama.

Član 137.

Ustavni zakon određuje uslove, oblike i rokove za pokretanje sporova o ustavnoj legitimnosti i garantuje nezavisnost sudija Ustavnog suda.

Redovnim zakonom određuju se ostali propisi potrebni za osnivanje i rad Suda.

Protiv odluka ustavnog suda ne prihvataju se nikakva osporavanja i žalbe.

Odeljak II

Revizija Ustava. Ustavni zakoni.

Član 138.

Zakoni o reviziji Ustava i ostali ustavni zakoni moraju biti prihvaćeni od strane svakoga Parlamentarnog doma kroz dva kruga zasedanja u periodu ne kraćem od dva meseca, i moraju biti odobreni apsolutnom većinom članova svakog Doma u drugom glasanju.

Ti su isti zakoni predmet građanskog referenduma ako, u naredna tri meseca od njihove objave, to zatraži jedna petina članova jednog od Parlamentarnih domova ili petsto hiljada birača ili pet Regionalnih veća.

Zakon koji je podvrgnut referendumu ne može biti proglašen ako nije prihvaćen većinom valjanih glasova.

Referendum se ne održava ako je u drugom krugu glasanja zakon prihvaćen od strane oba Parlamentarna doma dvotrećinskom većinom glasova.

Član 139.

Republičko uređenje ne može biti predmet ustavne revizije.

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

I

Stupanjem na snagu Ustava privremeni Predsednik Države izvršava funkciju Predsednika Republike i preuzima službu.

II

Ako na datum izbora Predsednika Republike nisu osnovana Regionalna veća, Predsednika biraju samo predstavnici dva Parlamentarna doma.

III

Za prvi sastav Senata Republike biraju se senatori, ukazom Predsednika Republike, zastupnici Osnivačke skupštine koji poseduju sve potrebne uslove propisane zakonom da bi bili senatori i koji su:

bili predsednici Veća ministara ili Zakonodavnih skupština;

bili članovi raspuštenog Senata;

bili izabrani barem tri puta, uključujući i izbor za Osnivačku skupštinu;

izgubili mandat na sednici Zastupničkog doma 9. novembra 1926.;

izdržali zatvorsku kaznu ne manju od pet godina nakon presude specijalnog fašističkog suda za obranu Države.

Imenuju se senatorima, uredbom Predsednika Republike, članovi raspuštenog Senata koji su učestvovali na Državnoj savetodavnoj sedinici.

Može se odustati od prava na imenovanje za senatora pre potpisivanja dekreta o imenovanju. Prihvatanje kandidature na parlamentarnim izborima dovodi do odustajanja od funkcije senatora.

IV

Za prvo biranje Senata Molize se smatra zasebnom Regijom, s brojem senatora koji joj pripadaju po broju stanovnika.

V

Odredba člana 80 Ustava, koja se tiče međunarodnih ugovora koji predstavljaju teret za finansije ili iziskuju promenu zakona, stupa na snagu od datuma saziva Parlamentarnih domova.

VI

U narednih pet godina od stupanja na snagu Ustava započinje revizija postojećih posebnih organa sudske nadležnosti, osim sudskih nadležnosti Državnog veća, Glavnog računskog suda i vojnih tribunala.

U prvoj godini počevši od istog datuma zakonski se izvršava transformacija Vrhovnog vojnog suda u skladu sa članom 111.

VII

Do donošenja novog zakona o uređenju sudske nadležnosti u skladu sa Ustavom, poštuju se propisi koji su trenutno na snazi.

Do stupanja na snagu Ustavnoga suda, odluke o sporovima navedenim u članu 134 donose se po pravilima i na način utvrđen pre stupanja na snagu Ustava.

VIII

Izbor Regionalnih veća i izbornih organa provincijske administracije mora se izvršiti unutar godine dana od stupanja na snagu Ustava.

Zakoni Republike određuju za svaku granu javne uprave prenos državnih nadležnosti dodeljenih Regijama. Dok se ne izvrši preustrojstvo i podela upravnih nadležnosti među lokalnim telima, ostaju Provincijama i Opštinama nadležnosti koje trenutno izvršavaju i ostale za koje su im Regije dale punomoć.

Zakoni Republike određuju prelaz državnih funkcionera i službenika Regije, i onih iz centralne uprave, ako je to zatreženo novim uređenjem. Za sastavljanje sopstvenih kabineta Regije moraju, osim u slučaju nužde, preuzeti zaposlene iz državnih i lokalnih službi.

IX

U roku od tri godine od stupanja na snagu Ustava, Republika prilagođava svoje zakone potrebama lokalnih samouprava i zakonodavnim nadležnostima koje su dodeljene Regijama.

X

U Friuli-Veneciji Đuliji po članu 116 privremeno se primenjuju opšti propisi sadržani u Celini V, drugi deo, uz obveznu zaštitu jezičkih manjina u skladu s članom 6.

XI

Do pet godina od stupanja na snagu Ustava mogu se, ustavnim zakonima, stvarati nove Regije, koje će promeniti popis sadržan u članu 131, čak i bez ispunjavanja uslova traženih u prvom stavu člana 132, uz ispunjavanje obaveza o savetavanju sa stanovništvom kojeg se to tiče.

XII

Zabranjena je obnova, u bilo kom obliku, raspuštene fašističke stranke.

Ukidanjem člana 48 određena su zakonom, u periodu ne dužem od pet godina od stupanja na snagu.

Ustava, privremena ograničenja prava glasa i mogućnosti da budu izabrani odgovornim osobama fašističkog režima.

XIII

Imovinu bivših kraljeva dinastije Savoja, njihovih supruga i muških potomaka, na teritoriji Italije prisvaja Država. Prenos i zasnivanje stvarnih prava na imovinu nakon 2. juna 1946. je nevažeće.

XIV

Ne priznaju se plemićke titule.

Titule koje su postojale do 28. oktobra 1922. valjane su kao deo imena.

Viteški red Sv. Mauricija i Lazara sačuvan je kao bolnička ustanova i deluje na način propisan zakonom.

Zakon određuje ukidanje herladičkog saveta.

XV

Stupanjem na snagu Ustava namesnička zakonska uredba od 25. jula 1944., br 151, pretvara se u zakon u privremenom uređenju Države.

XVI

U roku od godinu dana od stupanja na snagu Ustava započinje se s revizijom i koordinacijom s ustavom svih pređašnjih ustavnih zakona koji dosad nisu eksplicitno ili implicitno ukinuti.

XVII

Predsednik Osnivačke skupštine sazvaće Osnivačku skupštinu do 31. januara 1948., radi odlučivanja o zakonu o sazivu Senata Republike, o specijalnim regionalnim statutima i o zakonu o medijima.

Do dana izbora novog Zastupničkog doma i Senata, Osnivačka skupština može biti sazvana, kada je potrebno odlučiti o poslovima u njenoj nadležnosti po članu 2, prvi i drugi stav, i članu 3, prvi i drugi stav, zakonske uredbe od 16. marta 1946., broj 98.

U tom razdoblju Trajne komisije ostaju na dužnosti. Zakonodavne komisije vraćaju Vladi pristigle predloge zakona s eventualnim primedbama i predlozima amandmana.

Zastupnici mogu postaviti Vladi pitanja sa zahtevom za pismeni odgovor.

Osnivačku skupštinu, po odredbama drugog stava istoga člana, saziva Predsednik skupštine po nalogu Vlade ili najmanje dvesta zastupnika.

XVIII

Ovaj Ustav objavljuje Privremeni predsednik Republike u roku od pet dana od prihvatanja od strane Osnivačke skupštine i stupa na snagu 1. januara 1948.

Tekst Ustava se čuva u opštinskoj dvorani svake Opštine Republike i ostaje izložen tokom čitave 1948. godine da bi svaki građanin mogao imati uvid u njega.

Ustav s državnim pečatom čuva se u Službenoj zbirci zakona i uredbi Republike.

Ustav moraju verno poštovati svi građani i svi organi Države kao Osnovni zakon Republike.

Datum: u Rimu, 27. decembra 1947.

ENRIKO DE NIKOLA

Zajednički potpisuju:

Predsednik Osnivačke skupštine:

UMBERTO TERAĆINI

Predsednik Veća ministara:

DE GASPERI ALĆIDE

Proverio: Čuvar državnog pečata ĐUZEPE GRASI

